

Nr 86.

Ankom till riksdagens kansli den 5 april 1946 kl. 2 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till förlossningsvården.

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln (punkterna 167 och 168) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1946/47 beräkna dels till Bidrag till uppförande eller inrättande av förlossningsanstalter ett reservationsanslag av 400 000 kronor, dels ock till Bidrag till driften av förlossningsanstalter och väntehem m. m. ett förslagsanslag av 2 000 000 kronor.

Därefter har Kungl. Maj:t i propositionen nr 89, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 22 februari 1946, föreslagit riksdagen att anvisa nämnda reservationsanslag med det beräknade beloppet, 400 000 kronor, och förslagsanslaget med ett belopp av 2 500 000 kronor.

Ifrågavarande anslag äro i riksstaten för innevarande budgetår uppförda, det förra med 400 000 kronor och det senare med 2 000 000 kronor.

Gällande statsbidragsgrunder återfinnas i två kungörelser av den 21 juli 1937, den ena (nr 742) avseende byggnadsbidrag till förlossningsanstalter och den andra (nr 743, ändr. 262/1939, 384/1941 och 571/1943) avseende driftbidrag till förlossningsanstalter och väntehem.

Den 22 november 1945 har *1941 års befolkningsutredning* överlämnat ett betänkande om förlossningsvården (SOU 1945: 50). Däri ha framlagts förslag till olika åtgärder från statsmakternas sida till avhjälpande av föreliggande missförhållanden på förlossningsvårdens område, avseende bland annat förhöjda bidrag för såväl byggande som drift av förlossningsanstalt.

Över förslagen ha i statsrådsprotokollet angivna myndigheter och organisationer avgivit *yttranden*.

Beträffande befolkningsutredningens nämnda förslag har *departementschefen* för egen del anfört följande.

Behovet av effektiva åtgärder från statsmakternas sida till bemästrande av de nuvarande svårigheterna inom förlossningsvården har genom det av befolkningsutredningen framlagda betänkandet i ämnet blivit till fullo styrkt. Utredningen har också, i syfte att åstadkomma mera tillfredsställande förhållanden på detta område, framlagt en rad förslag av skiftande innebörd i sitt betänkande. Emellertid tala, såsom ock framhållits av åtskilliga av de över betänkandet hörda myndigheterna och sammanslutningarna, flera olika omständigheter starkt för att statsmakterna ännu någon tid intaga en avvaktande hållning. Jag vill sålunda erinra om att de förslag rörande allmän sjukförsäkring och om övertagande från statens sida av patientavgifterna å allmän sal vid sjukhus inom riket, vilka för närvarande äro under övervägande inom socialdepartementet, kunna komma att, om de genomföras, i åtskilliga hänseenden inverka på bedömningen av befolkningsutredningens förslag, bland annat i vad rör spörsmålen om resekostnaderna, patientavgifterna och den s. k. tiodagarsspärren. Socialvårds-kommittén förväntas vidare komma att inom den närmaste tiden avgiva förslag till en utbyggnad av samhällets allmänna stödåtgärder vid havandeskap och barnsbörd — moderskapshjälp, mödrahjälp och likartade hjälpformer — vilket förslag uppenbarligen torde komma att äga nära samband med en del av befolkningsutredningens nu förevarande förslag.

Med hänsyn till det anförda finner även jag nödvändigt, att med ställningstagandet till frågan om vidgade statliga åtaganden inom förlossningsvården får något anstå. Vad särskilt beträffar utbyggandet av den slutna förlossningsvården vore det emellertid olyckligt, om detta uppskov skulle föranleda, att tillämnade byggnadsföretag för anordnande av nya förlossningsplatser inom sjukvårdsområdena komme att uppskjutas i avvaktan på statsmakternas ställningstagande till förslaget om ökade statsbidrag till utbyggnaden. Till förekommande av en sådan utveckling vill jag redan nu tillkännage, att jag, därest jag vid det definitiva ställningstagandet till utredningens förslag till ändrade grunder för de statliga byggnadsbidragen finner mig böra helt eller delvis förorda deras genomförande, samtidigt därmed har för avsikt att föreslå, att de nya bidragsgrunderna skola äga tillämpning i avseende å samtliga byggnadsföretag, som igångsatts efter 1945 års utgång.

I skrivelser den 31 augusti och den 22 oktober 1945 har *medicinalstyrelsen* avgivit förslag rörande beräkningen för nästa budgetår av anslaget till bidrag till uppförande eller inrättande av förlossningsanstalter samt till driften av förlossningsanstalter och väntehem m. m. under nästa budgetår.

Departementschefen har härom anfört följande.

Vad först angår anslagsbehovet för bidrag till uppförande eller inrättande av förlossningsanstalter vill jag inledningsvis erinra om att någon rätt till statsbidrag för ifrågavarande ändamål icke föreligger utan att Kungl. Maj:t i varje särskilt fall prövar, huruvida bidrag må utgå. Under tiden efter gällande statsbidragsbestämmelsers införande år 1937 utbildade sig den praxis, att landsting, vars utdebitering per skatte-krona understeg medeltalet för riket, icke ansågs böra komma i åtnjutande av statsbidrag, såvida icke särskilda skäl förelågo. I statsverkspropositionen

till 1944 års riksdag (femte huvudtiteln, punkten 145) föreslog jag emellertid en sådan jämkning av denna praxis, att även landsting, vars landstings-skatt något understeg det belopp, som dithills ansetts böra i bidragshän-seende utgöra minimigräns, skulle kunna komma i åtnjutande av bidrag. Detta förslag, för vilket som motivering anfördes då föreliggande behov av ytterligare vårdmöjligheter för förlossningsfall samt landstingens ökade kostnader för förlossningsvården, gav riksdagen ej anledning till erinran. Enligt min mening kunna i dagens situation nämnda motiv göras gällande för en ytterligare utvidgning av kretsen av huvudmän, som må komma i åtnjutande av byggnadsbidrag. Jag förutsätter därför, att Kungl. Maj:t i fortsättningen vid prövning av inkommande ansökningar om bidrag till in-rättande av förlossningsanstalter skall äga att, i den mån så befinnes be-fogat, medgiva byggnadsbidrag jämväl för förlossningsanstalter inom sjuk-vårdsområden, som enligt nuvarande gränsdragning varit undantagna från förmånen av dylikt bidrag.

Medicinalstyrelsen har uppskattat anslagsbehovet för nästa budgetår till 1 000 000 kronor. För tillgodoseende av föreliggande eller förväntade an-sökningar om byggnadsbidrag stod enligt medicinalstyrelsens uppgifter till dess förfogande en reservation å icke mindre än 837 412 kronor. Hos Kungl. Maj:t och styrelsen förelågo ansökningar till ett sammanlagt belopp av 121 500 kronor. Med hänsyn till storleken av reservationen och då man torde få räkna med att en del av de tillämnade byggnadsföretag, för vilka ansökningar om byggnadsbidrag förväntas skola ingivas, representerande ett sammanlagt bidragsbelopp av 1 712 500 kronor, på grund av brist på byggnadsmateriel eller av andra anledningar icke kunna komma till utfö-rande under nästa budgetår, torde — även om den av mig förordade ytter-ligare jämkningen i bidragspraxis beaktas — anslaget för nästa budgetår kunna bestämmas till samma belopp, som utgår för innevarande budgetår, eller 400 000 kronor.

Anslagsbehovet för bidrag till driften av förlossningsanstal-ter och väntehem m. m. har av medicinalstyrelsen för nästa bud-getår ansetts böra beräknas till i runt tal 2 600 000 kronor. Mot denna upp-skattning synes i och för sig intet vara att erinra. Med hänsyn till de ovissa förutsättningar, varpå beräkningen delvis vilar, synes dock anslaget kunna begränsas till 2 500 000 kronor.

Utskottet. Enligt utskottets mening äro snara åtgärder påkallade för avhjälpan-de av de nuvarande missförhållandena inom förlossningsvården. Utskottet har emellertid i likhet med departementschefen funnit, att avgörande skäl tala för uppskov i nuvarande läge med prövningen av de av befolkningsutred-ningen framlagda förslagen. Under sådana omständigheter ansluter sig ut-skottet helt till departementschefens uppfattning, att de nya grunder för statliga byggnadsbidrag, som må komma att beslutas, böra få retroaktiv tillämpning å samtliga de byggnadsföretag, som igångsatts efter 1945 års utgång.

Då anslagsberäkningen ej givit utskottet anledning till erinran, får ut-skottet hemställa,

att riksdagen må för budgetåret 1946/47 under femte huvudtiteln anvisa

a) till *Bidrag till uppförande eller inrättande av förlossningsanstalter* ett reservationsanslag av 400 000 kronor;

b) till *Bidrag till driften av förlossningsanstalter och väntehem m. m.* ett förslagsanslag av 2 500 000 kronor.

Stockholm den 5 april 1946.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Lindström, Larsson, Andréén, Bäckström, Karl Andersson, Heiding, Mannerskantz, Gustaf Karlsson, Gustaf Ivar Anderson, Berling* och *Gustav Emil Andersson*; samt

från andra kammaren: herrar *Törnkvist, Skoglund* i Doverstorp, *Eriksson* i Stockholm, *Falla, Rubbestad, Andersson* i Malmö, *Wallentheim, Pettersson* i Dahl, *Viklund, Malmborg* i Skövde, *Åkerström* och *Petterson* i Degerfors.